

Amnesia

Gida Didaktikoa

::: Ikasleentzako Materiala :::

Zuzendaritza: Elisenda Polinyà eta Nieves Prieto

Euskarazko bertsioa: Maite García de Cortázar

Marrazkiak: Nieves Prieto eta Elisenda Polinyà

Amnesia : ikasleentzako materiala

Kaixo!

Esku artean daukazun materiala **Amnesia Proiektua**-ren parte da, eta ibilbide profesional oso ezberdineko 6 pertsonen artean sortu dugu. 27 minutuko larburmetrai bat egitera animatu gara, oroimen historikoaren, gatazken eta bakearen kulturaren inguruko gaiei buruz hausnartzeko.

Suposatzen dugu gai hau klasean jada landu duzuela, baina material hau, erlazionatuta dauden eta irakasgai batzuetan isolatuta jorratzen diren gai batzuen inguruan aritzeko modu polita (eta agian entretenigarriagoa) izango zela pentsatu dugu.

Berez materiala interaktiboa izatea nahi bagenuen ere, krisiak ez digu halaxe egiten utzi. 🤖

Zer da proposatzen dizueguna?

Materiala komiki bat izango balitz bezala irakurtzera gonbidatzen zaituztegu, Dídac eta Laiak azaltzen dizkiguten istorioak jarraitzen dituzuelarik. Ordenagailuz jarraitzea gomendatzen dizuegu, gure pertsonaiek eskatzen dizkizueten informazioak bilatzen dituzuen heinean. Zuek nahi bezala egin dezakezue, banaka edo taldeka, baina seriotasunez aritzea eskatzen dizuegu, agian inork inoiz azaldu ez dizuen zerbait ikasi dezakezuelako... 🧐

Zein da material honen helburua?

Gure ideia hausnarketa batzuen inguruan aritzea da. Gure artean jada egin ditugu eta Historiaren garai bat askoz hobeto ezagutzeko aukera eman digu. Askok ikasi beharko genuke guztiok garai honi buruz, baina zergatia guztiz jakin gabe, horren inguruko informazioa zatika iritsi zaigu... 🤖

Historia tetris erraldoia da, baina haren piezek enkajatu egin behar dute, gu geu nondik gatozen ulertzeko, edo are garrantzitsuago: gaur egun nor garen jakiteko. Animatuko al zara?

Gustatuko litzaiguke material hau maitasun handiz irakurtzea.

Mila esker eta aurrera!

... Zeren *The show must go on!*

Kaixo! Nire izena Dídac da. Kataluniarra naiz baina nire aita frantziarra da, Espainiako Gerra Zibilaren (EGZ-ren) ondorioz erbesteratutakoen semea. 1939ko otsailaren 9an 500.000 pertsona baino gehiagok (ume eta helduak barne) zeharkatu zuten Pirinioetako muga, gerratetik ihesi. Haien artean nire aitona-amonak zeuden.

EGZ-ri buruzko zenbat gauza azaltzea gustatuko litzaidake. Ni duela gutxi enteratu nintzen gauza hauetaz, baina uste dut lagunduko dizuetela seguruenik jada badakizuen zerbait ulertzen: gerra bat herri batean gerta daitezkeen gauzetatik okerrenetarikoa dela.

Corbera d'Ebre herriko argazkiari begiratu eta ondorioak ikusi.

Nire amonak 5 urte besterik ez zituen Pirinioak gurutzatu zituenean, erbesterako bidean.

Ba al dakizue zer den erbesteratea?

[bila ezazue **erbesteratu** hitzaren esanahia]

Etzazue [**asilatu**] edo [**errefuxiatu**] hitzekin nahastu... zergatik ez dituzue hiru hitzen esanahiak bilatzen? Gero, hiru egoerak konparatzeko balioko dizue. **Zeintzuk dira hiru hitzen arteko ezberdintasunak? Azaldu ahalko zenituzke?**

Hona hemen erantzuna aurkitzeko lagungarri izango zaizkizuen hiru testu:

[Erbestera]

“Zorionez gudaren aurpegi krudelena saihestu nuen (istilu irekiak, tiroketak, bonbardaketak, biolazioak eta beste astakeria batzuk, esaterako), baina era berean aukera pertsonala izan zela uste dut. Ez nituen ez eskuak ez kontzientzia nirekin zerikusirik ez zuen guda batean zikindu nahi. Dena galdu nuen, baina nire auzokideari, lagunari, ezagunari edo herrikideari tiro egitera behartuta egotearen egoeran egotea ekidin nuen. Hori izan zen nire aukera.”

[Errefuxiatu]

“...’39ko Otsaila oso ondo gogoratzen dut. Espainiako errefuxiatuak Lescar-era heldu ziren (Frantziara). 10 urte besterik ez nituen, baina ahaztu ezin izan dudana gertaera da... Nire aitak eta bere Udaletxeko lagunek Capdevielle landetxean larrialdi-harrera bat antolatu zutela: ukuiluaren lurra lastoa jateko zerbait jarri zuten... aita arduratuta heldu zen etxera eta laguntzea eskatu zidan. Elkarrekin tapaki batzuk eta gure behien esnea eraman genien. Errefuxiatu gaixo horien irudia, ezin nekatuago, hotza ezin aguantatuz... gosea... oroitzapen ikaragarria da. Oraindik entzuten dut umeen negarra, oraindik ikusten dut ama gaixo hori, bere umeari titi ematen saiatzen ari zena: umea ohiuka, ama isilean, negarrez”.

[Asilatu]

“Nik Venezuelan lan egiten nuen, gobernu nazionalak hartutako irratia batean, kazetari moduan. Venezuelako demokrazia jantzitako gaur eguneko erregimen diktatorialaren aurkako protesta zibikoetan aktiboki hartzen nuen parte, zibil armatu ofizialisten taldeetako partaideak iritsi eta nire alaba bahitzearekin mehatxatu ninduten arte. Gaizki irtendako saiakera batean tiro egin ziguten eta mirariz salbatu ginen. Orduan erabaki genuen gure aberria maitatua uztea. Orain oso pozik nago, nire alaba eta biok asilatuak gara Estatu Batuetan, eta Floridako Estatuan bizi gara.”

[Desplazatu]

P: Kontaizkidazu hemen Calin biziako esperientziak: Nola hartu zaituzten beste pertsonak, nola sentitu zaren hemen...

D:-- Pertsona batzuek gaizki tratatzen naute, beste batzuek ondo.

(Une batez isilik geratzen da).

P Zein lekutan bizi izan zara hemen, Calin?

D: La Paz-en, Chorrón, leku askotan...

P: Eta zer gertatu da?, zergatik joan behar izan zara bizi zinen lekutik?

D:-- Jende asko hiltzen dutelako eta oso arriskutsua delako.

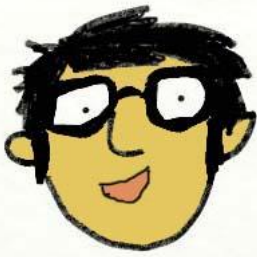
P: Zuk ikusi al duzu nola hil duten norbait?

D:-- Bai, bai Jauna. (Umea pentsakor geratzen da). Mutil bat hil zuten nire aurrean, horregatik... horregatik ezin gara hara itzuli.

[Inmigratu]

“Joateko adorea ahal nuen tokitik atera nuen, ama orori gertatzen zaion bezala, seme-alabak uztea oso erabaki zaila izan zelako. Dena den... nik etorkizun hobea eskaini nahi nien,

ikasketetarako dirua behar nuen, eta horregatik joan nintzen Espainiara lan egitera... Bihotza minez beterik nuela nire familia utzi nuen."

... Baina itzuli gaitzen erbestera eramán zituen zergatira: GUDA. Noizbait galdetu al diozue zuen buruari **nola hasten den guda bat?** Eta oraindik hobeto... **nola amaitzen den?**

1996 urtean Literatura Nobel Saria irabazitako Wislawa Szymborska harrigarriaren poema hau irakurri ezazue, ea erantzunik aurkitzen duzuen...

Wislawa Szymborska-ren poema :

Bukaera eta Hasiera

Gerraren ondotik,
baten batek bazterrak garbitu
beharko ditu;
gauzak ez baitira berez

txukunduko,
diot nik.

Baten batek bota beharko ditu hondakinak
ezpondara,
hilotzez mukuru betetako gurdiak
igaroko badira.
Baten batek sartu beharko du lokatzetan,
errautsetan,
besaulkien malgukietan,
kristalezko ezpaletan
eta odolez gorritutako zapietan.

Baten batek arrastaka eramán beharko du
ohola
horma habetzeko;
baten batek, kristala jarri atean
eta atea bere erroetan.

EZ da argazkirako batere itxurosoa,
eta urteak beharko dira.
Kamera guztiak beste gerra batera
joanak dira.

Berriro zubiak
eta geltokiak berreraikitzea.
Mahukak zirkun-zarkun eginik geldituko dira
hainbestetan jasotzearen ondorioz.
Erratza eskuartean darabilen bat
oroituko da nola gertatu zen.
Baten batek entzun
eta buruz baietz esango du.
Bere inguruan, ordea,
kontu horiek entzuteaz
aspertzen hasiko dira batzuk.

Oraindik ere izango da tarteka
belarren artean herdoilak jandako
argudioak aurkitu eta Zaborretara
eramango dituenik.
Hemen zer gertatu zen zekitenek
tokia utzi beharko diete gutxi dakitenei,
Baita deus gutxi dakitenei ere.
Eta are gehiago, ezertxo ere ez dakitenei
ere bai.
Belarrek zergatiak eta ondorioak
estaliko dituzte, eta belarretan
etzanik egongo da pertsonaren bat,
galburu bat ezpainetan,
hodeiei begira.

Bila ezazue gaur egungo edo duela gutxiko gudei buruzko informazioa:

[**Sierra Leona**],[**Somalia**],[**Irak**],[**Afganistan**]...etab.

Edota “Gatazka Ahaztuak” deiturikoei buruz, [**Sahara okupatua**],[**herri kurdua**] edo [**Palestina**], esaterako.

Sahara

Afganistan

Irak

Palestina

...Baina... zer da [**gatazka**] bat?

Paco Cascón-en [**visión positiva del conflicto**] irakurtzea gomendatzen dizuet. Zergatik egiten dugu borrokan gizakiok?, Noizbait pentsatu al duzue? Nabaria denez, gatazka bat ikusi eta bizitzeko ikuspuntu asko egon daitezke... Nola ikusten duzu zuk orokorrean...?

Ikusten duzuen bezala, guda bat hasteko arrazoi asko egon daitezke, baina EGZ-ren kasuan, abiapuntua 1931 koka genezake, Errepublikaren Proklamazioarekin batera.

Bila ezazue ahal duzuen beste informazio [Errepublikaren Proklamazioa]-ri buruz
...demokratikoki hautatua!

Eta, horretan ari garela, bila ezazue ere [Demokrazia] hitzaren esanahia...

[Bakea]
[gerra]-rik
gabeko unea da.

...baina [bakea] hitzera hurbiltzen bagara, ikusiko dugu askoz kontzeptu zabalagoa dela. Ez du bakarrik gerra eza esan nahi, baizik eta pertsonok pozik eta oso sentitzeko behar dugun ongizate soziala.

[Bake positiboa]z eta [Bake negatiboa]z hitz egingo dugu. Zein da ezberdintasuna??

Aurkezten dizuedana begi-bistakoegia iruditzen bazaizue, ausartu zaitezte beste hiru kontzeptu hauekin:

[Indarkeria zuzena]

[Indarkeria estrukturala]

[Indarkeria kulturala]

Historio bat kontatuko dizuet?

Begira, seme, ni gaztea nintzenean...
Guda Zibil bat bizi izan nuen.
Nire ideiak defendatzeko eta gauzak

Bale, aitona, baina orain ez dut denborarik,
geratu naiz.
Beste egunen batean kontatu, gaur ezin

Ongi da, suposatzen dut lagunak zain dituzula
eta aitonaaren istorioak entzutea baino
dibertigarriagoa dela...

Beeen!!! Momentu bat, sms bat
bidaliko dut...

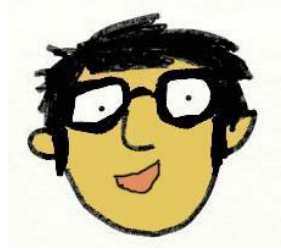
Egia esan, harritzen nau gazteek hainbeste
guda pelikula ikustea eta guk fronteant
bizitakoaz ez intereatzea.

Baina... zu fronteant
egon zinen? Eta ez
didazu inoiz
kontatu!

Beno... ez didazu inoiz

Durrutiren hobiratzea gogoratzen dut...
Baita frontera joateko familiari agur
esan nion eguna... usainak, umeen
oihuak, bonben eta aliatuen hegazkinen
zarata...

aitona, ez nabil oso
finu...

...Bai, bai, oso fin nengoen!

Gertatu ahal zitzaidan onena galtzen ari nintzen: Nire familiako norbaitek bere bizitzaren historia kontatzea! Eta ni John Lennonen biografia irakurtzen!

[J. Lennon **Imagine** itzuli ezazue]

Imagine there's no heaven
It's easy if you try
No hell below us
Above us only sky
Imagine all the people
Living for today...
Imagine there's no countries
It isn't hard to do
Nothing to kill or die for
And no religion too
Imagine all the people
Living life in peace...

You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one

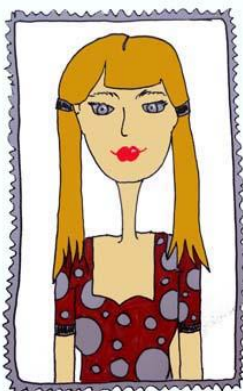
I hope someday you'll join us
And the world will be as one

Imagine no possessions
I wonder if you can
No need for greed or hunger
A brotherhood of man
Imagine all the people
Sharing all the world...

You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will live as one

Egun hartaraino, Guda zibilari buruz iristen zitzaidan guztia datak, tokiak, izenak eta "batailatxoak" ziren. Azterketaraino gogoratu behar nituen eta, egia esan, disko gogorra ahaztuko nituen gauzekin okupatzeak ez zidan grazia handiegirik egiten.

Zuek hitz egin al duzue honi buruz zuen jendearekin, gurasoak, aitona-amonak edo inguruko jendearekin? Nabaritu al duzue erantzunean beti misterio kutsu bat dagoela? Zergatik izango ote da?

...Baina egun batean..., aitonak interesatu ninduen zerbait kontatu zidan: nola maitemindu zen, hain zuzen!

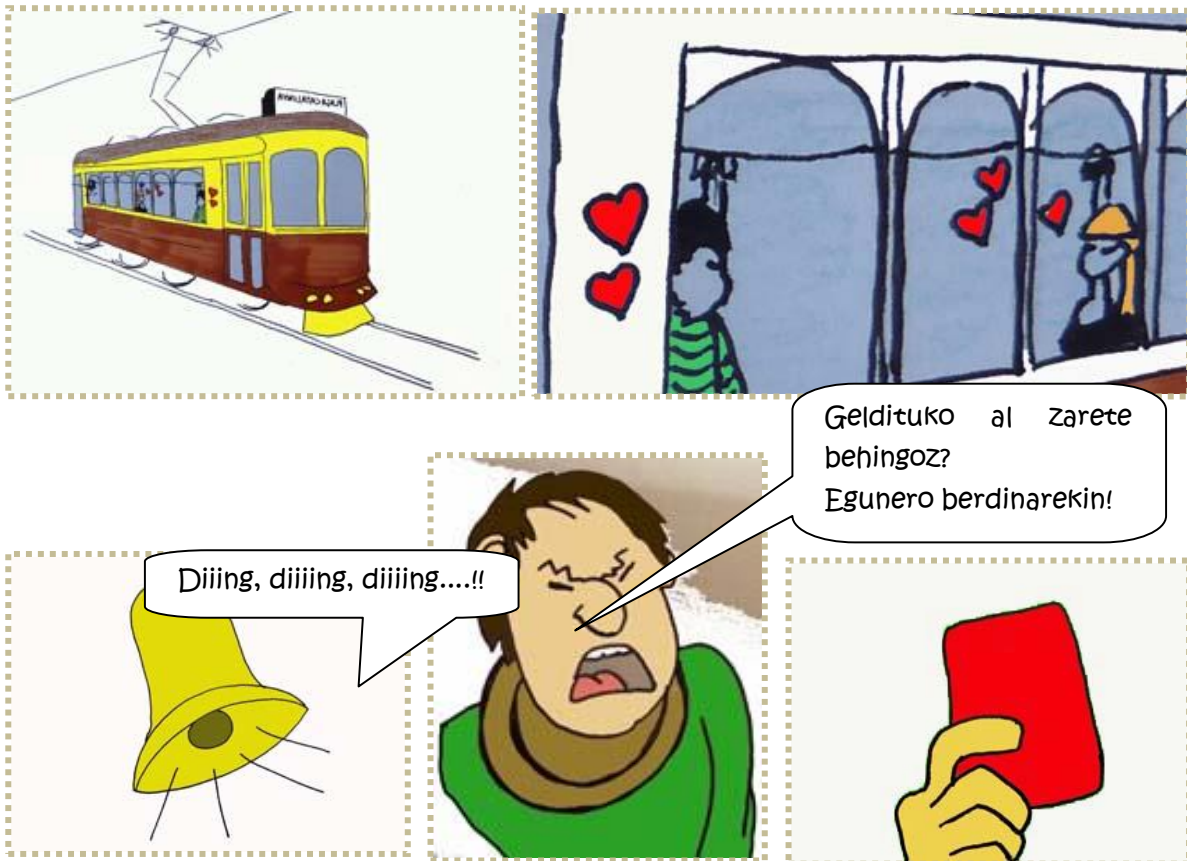
Luisa deitzen zen eta aparteko emakumea zen. Ohialen tailer batean egiten zuen lan. Oso ederra zen

Egunero lanerako bidean gurutzatzen ziren tranbian.

Eta jendartean zeharka begiratzen zioten elkarri.

Bartzelonan tranbia garraio arrunta zen. **Ba al dakizue zein urtetatik aurrera??**

Konpartitzen zuten zoka bat zegoen, eta suabe-suabe tira egiten komunikatzen ziren, baina tira hauekin nahigabe kanpaia jotzen zuten, eta azkenean gidaria haserretu egiten zen.

Horrelaxe ezagutu ziren Luisa eta nire aitona, tranbiatik kanporatuta!

Eguneroko atsekabe txiki honek goizero oinez elkarrekin ibiltzera behartu zituen.

Denbora luuuuuuuzez elkarrekin ibiltzen ziren, goizean goiz, lanerako bidean.

Aitona anarkista zen, eta gerra hasi zenean bando errepublikarrera elkartzeko deitu zuten.

Bartzelona hiria presio-eltzea zen. Leku guztietan zeuden asanbladak, eta jendeak modu berezian bizitzen zuen bere lana, enpresetan irabaziak lortzeko kazike edo nagusirik behar ez dela frogatzeko bezala.

Mundu guztiak zuen lana eta hau gogo handiaz disfrutatu egiten zuen. Zerbait ezberdina zen, euforia moduko bat bizi zen. Etorkizun hobe baten itxaropena zegoen, eta beste mundu bat posible dela-ren ideia konpartitzen zen.

Ezaguna egiten al zaizu esaldia?:

[Beste mundu bat posible da]

Bila ezazue informazioa eta garaiko baloreekin konparatu, ea zer aurkitzen duzuen...

Frontera joan aurretik, aitona eta Luisak elkarri helbideak emateko ikusi ziren... orduan ez zegoen emailik!

Luisa hiriko goi partean bizi zen, eta bere familiak bazekien behe klaseko mutil baldres batekin ari zela irteten. Berririo ikustea debekatu zioten. Neskak negar egiten zuen, ez zuela berririo ikusiko esaten zuen bitartean.

Montjuïc-eko mitina: 1977ko uztailaren 2an Bartzelonako Montjuïc parkean 1939-aZ geroko lehen Langileen Konfederazio Nazionalaren (CNT-ren) mitina ospatu zen, eta 300.000 pertsona baino gehiago jaso zituen. CNT-ko Cataluniako Komite Regionalak antolatu zuen ekintza hau, eta Trantsizio Demokratikoa deituriko garaian Estatu Espainiar osoan jendetza handiena izan zuen ekitaldia izan zen. "A las barricadas" kantuarekin batera CNT-aren ikurrina gorri eta beltzak

ikusi ziren, eta talde akraten ikurrina beltzak.

Mitinak iraun bitartean, talde ezberdinak egon ziren elkarrekin: Erbestetatutako Belaunalditik (Montseny, Peirats...) militantzia gazteagoraino (Morales, Piernavieja...) 68-ko maiatzean eta penintsulako antifrankismoarekin jaio zena. Giro horrekin, Katalunian 70.000 pertsona baino gehiago egin ziren sindikatu anarkosindikalistaren kide.

Bi argazki hauen artean 34 urteko aldea dago ...

Mundu guztiak laneko arropa eramaten zuen, sistemak funtzionatzen zuela adierazteko bezala, baina tentsio soziala ere bazegoen. Irratiak funtsezko rola betetzen zuen bi bandoetako berriak zabaltzeko orduan. Zer nahi zenuten ba! Internetik ez zegoen!

GIZA ESKUBIDEEN ALDARRIKAPEN UNIBERTSALA, 23. Artikulua

1. Pertsona orok du lan egiteko eskubidea, lana aukeratzekoa, lan-baldintza bidezkoak eta egokiak izatekoa, eta langabeziaren aurkako laguntza jasotzekoa.

2. Pertsona orok du, bereizkeriarik gabe, lan beragatik lansari berbera jasotzeko eskubidea.
3. Lanean ari denak bidezko lan-saria eta aski zaiona jasotzeko eskubidea du, bai bera eta bai bere familia, giza duintasunari dagokion bezala bizitzeko bestekoa. Horretarako aski ez

bada lanskaria, gizarteko laguntzaren bidez osatuko da.

4. Pertsona orok du, norbere interesen alde egiteko,

sindikatuak eratu eta sindikatuko kide izateko eskubidea.

Gehiago jakin nahi baduzue:

http://ddhh.asmoz.org/index.php?option=com_Content&task=View&id=284&Itemid=72
(euskaraZ)

<http://www.amnistiaCatalunya.org/edu/es/index.html> (erdaraZ)

Guda hasi da!!!! Franco-ren tropek estatu kolpea egin eta lurralde osotik ari dira aurreratzeniii

Mundu osoan, milaka pertsona gertatzen ari zenaz ohartu ziren: Miles de personas de todo el mundo se enteraron de lo que sucedía: ingelesak, frantsesak, irlandarrak, amerikarrak... eta Espainiara etorri ziren Franco-ren tropen aurka borrokatzeko asmoz. Beste aldean, Mussolini eta Hitler-ek Franco-ren lurraldea defendatzeko modua onesten zuten.

[**Brigadista internazionalak**] bando errepublikanoaren alde jarri ziren, baina errepublikanoen artean anarkista, komunista eta sozialistak zeuden, eta euren ezberdintasunak zituzten.

¡Venceremos! We will win!

Bila ezazue [George Orwell]-en ["Homenaje a Catalunya"]. Oso ondo erakusten ditu bando errepublikanoen barne gatazken nondik norakoak ingeles baten ikuspuntutik.

Nire amonak Teresa du izena, eta denbora luzez hartu du parte [Asociación de mujeres del 36] delakoan.

1997an [Espainiako Gerra Zibila](#) biziraundako emakume talde batek elkarte hau sortu zuen. Orduan Bartzelonako auzo batean zinegotzia zen [Llum Ventura-ren ekimenez sortu zen, ondorengo belaunaldiei \(eta batez ere emakumezkoei\) gogorarazteko](#) egungo emakumeok gozatzen ditugun abantaila politikoak ez zirela 1975an hasi, baizik eta [Bigarren Errepublikarekin 1931-an](#).

Emakume talde honek (parteideetako askok 90 urte baino gehiago badituzte ere), hitzaldiak antolatzen ditu

institutu, unibertsitate, elkarte, udaletxe eta Kultur Etxeetan... Komunikabideetan ere aritu dira, baita testimonio liburu eta dokumentaletan ere. Toki guzti hauetan frontean eta atzeguardian egon ziren emakume ahaztuen historia zabaltzen aritu dira, guztiok jakin dezagun nola mantendu zituzten eskolak, tailerrak, ospitaleak eta herriko jantokiak. Benetako historia ez galtzea eta emakume hauek bizitako ekintzak ahanztutaren isiltasun krudelean ez galtzea dute helburu.

Josefina lan honi ekin dion emakumeetako bat da. Zuek bezalako gazteekin hitz egin du, jende gutxi kontatzera ausartu dena kontatzeko asmoz. Bere istorioa eta esperientzia eskaintzen, bere bizitzan zehar bizi behar izan duen pairamenak merezi dezan.

Bere lana ezagutzen al zenuten?

Antzerako lanak egitera ekiten dion kolektiborik ezagutzen al duzue?

[**Oroimen historikoaren Legea**] delakoa esagutzen al duzue?

egingo zenukete?

[**Amnesia**] dokumentalaren ondorioz, Josefina Milanka ezagutu zuen. Milanka Bosnian jaio zen eta [**Balkanetako Gerra**] bizi zuen. Honek bertan geratu eta borrokatu edo erbestera joatearen artean aukeratzera behartu zuen. **Eta zuek, zer**

Anna Miñarro eta Teresa Morandi proiektuan asko lagundu diguten psikoanalistak dira. Hauei esker ulertu dugu zeintzuk diren gertaera traumatiko baten ostean isilik geratzearen benetako ondorioak.

Josefinaren hitzak: “Badakit mina sentitzen dela. Hitz egin behar da, ililtasunak pairatu dudana baino min haundiagoa egin dit”.

Komentatuko duzue esaldia?

Bestalde esaten du: “nire iragana beti egongo da nirekin”. **Nola uste duzu bizi dela gatazkaz beteriko iragan bat? Zein da mina oroimen bihurtzeko prozesua?**

Milankaren kasuan, berak ez du bere bizipena kontatu, ez daki benetan kontatu nahi duen. Egiteko beharrak eta beldurrek ez diote hitz egiten uzten.

Uste duzu berarentzat ona izango zela hitz egitea? Prozesu hau nolakoa izan beharko luke, zure ustez?

Haiek **[trauma psikikoa eta bere transmisioa]**-ri buruzko testu batzuk utzi zizkidaten... gai askori buruz pentsatzera behartu ninduten. Testu hauek komentatzen zutenez, lehen errazagoa zen gertaera traumatiko bat gertatu ostean isilik geratzea eta hura gertatu ez zela besteei “ikustaraztea”. Bizitza berregiten zen, eta haien bizipenak gogoratu nahi ez diren oroitzapenak kutxan gordetzen ziren.

Gaur egun askoz zailagoa da hori egitea. Telebistak eta beste komunikabideek munduan gertatzen dena gugana iristea egiten dute, irudi eta guzti; eta era berean, mundu orok momentuan gertatzean ari dena ezagutzen du. Zentzu honetan internetak eragin handia izan du...

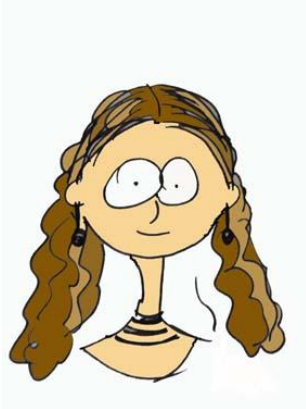
Reporteros sin fronteras-en web orria aztertzeraz gonbidatzen zaituztet:

<http://www.rs-f-es.org/>

Anna eta Tessie-ren esanetan, gerra, **[gerraostea]**, **[diktadura]** eta **[trantsizio demokratikoa]** gertaera historikoak dira, baina bakoitzaren esparruan idazten dena **[oroimena]**-ren parte da.

Zergatik ezberdintzen ditugu [oroimen indibiduala] eta [oroimen kolektiboa]?

Kaixo! Ni Laia naiz. Antzezle gazteen talde batekin lan egiten ari naiz, obra bat prestatzean ari gara. Honen bitartez guk zuzenki bizi izan ez dugun guda baten eszenak gogora ekarri ahal izan ditugu:

[“Las 13 rosas”]

Bada denbora Llavors Proiektua sortu genuela [llavors euskaraz haziak esan nahi du]. Honekin benetako gatazketara urbiltzen laguntzen zigun antzerkia egiten hasi ginen.

Proposamenen artean ondorengoak zeuden:

[Israel eta Palestina-ren arteko gatazka]

[Etiopia eta Laku Handien eskualdea]

[Balkanetako Gerra]

...baina azkenean Espainiako Gerra Zibila aukeratu genuen, gertutasunagatik eta horretaz gehiago ikasi nahi genuelako.

Pertsonaiak prestatu genituen, beraiei buruz irakurri genuen, agurraren eszena egin genuen, besarkadak... gure emozioak aztertu genituen...

Zer dakizue zuek?

Zer gertatu zen azaltzeko gai izango al zinateke?

Zer sentitu ote zuten?

Begiratu koadroari... ea ezaguna egiten zaizuen eta zer iradokitzen dizuen...

Artea gatazka baten inguruan sentitu ahal diren emozioekin kontaktuan jartzeko modu ederra da.

[Guernica] Pablo Picasso-ren koadro famatua da. Gaia Gernikako bonbardaketa da. El Gobierno de la Errepublica Espainarreko Gobernuak Picassori 1937ko Pariseko Erakusketa Unibertsalerako koadro bat eskatu zion. Picassok obra kubista egin zuen, eta bertan irudikatu zuen berak

bonbardaketaren inguruan zuen ikuspuntua. Guernica deitu zuen. Artearen Historia ulertzeko funtsezko obra izatera iritsi da.

Picassoren *Guernica*-k pertsonak, animaliak eta eraikinak erakusten ditu, denak bonbek eragindako biolentziak eta kaosak suntsituta.

Goya-ren "Fusilamientos del 3 de mayo"

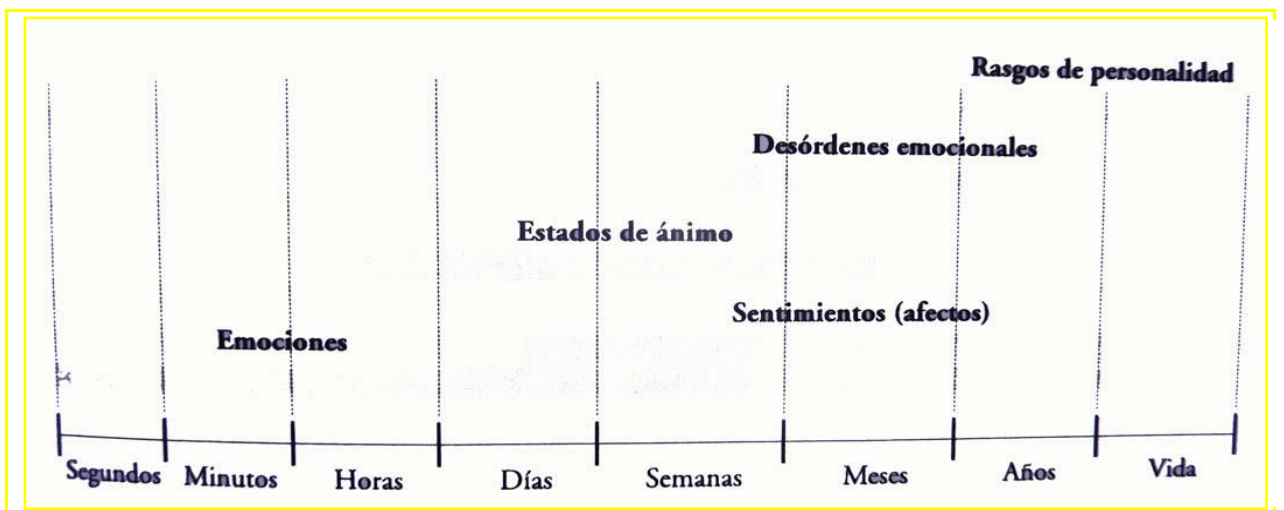
Ízua zabaltzen duen beste obra garrantzitsu bat "Los fusilamientos del 3 de mayo" da. Goya-ren helburua menderatze frantsesaren aurkako herri espainiarraren borroka irudikatzea zen, Maiatzaren 2ko Altxamenduaren inguruan, Espainiako Independentzia Gerraren hasieran.

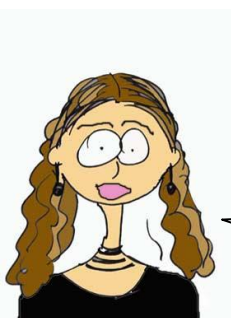
Théodore Géricault-en Medusaren Baltsa-k Méduse fragata frantsesaren urperatzearen ondorioak irudikatzen ditu. Fragatak Mauritaniaren kostaren parean jo zuen behea 1816ko uztailaren 5ean. Gutxienez 147 pertsona geratu ziren azkar batean prestatutako baltsa batean, eta handik hamairu egunetara denak hil ziren 15 izan ezik. Bizirik iraun zutenek gosea, deshidratazioa, kanibalismoa eta eromena pairatu zuten. Gertaera nazioarteko iskanbila bihurtu zen, neurri batean gertaeraren errua Monarkia Frantses berriaren agindupean zegoen kapitainaren

inkompetentziari leporatu zitzaioke.

Beraz, obra bat begiratzen dugunean honek [emozio] ugari eta ezberdinak eragin ditzake gure barnean. Sentsazio hauek guztiok dauzkagun ezagutza eta sentsibiltate mailari gehituko zaizkio.

(Rafael Bisquerra Alzina-ren Psicopedagogía de las emociones-etik aterata).

Imajina eza zue gerra bizi izan duen eta behin diktadura ezarrita isilik geratu behar izan zen pertsona baten kasua. **Nola uste duzue sentitzen dela?**

Ba al dakizue zenbat gerra ari diren momentu honetan mundu osoan gertatzen?

Adituek diotenez, guda dela eta bizipen traumatiko bat bizi izan duen pertsona batek bi gauza egin ditzake:

- a) Hitz egin, kontatu, jakinaraZi...
- b) Isildu

Amnesia, dokumentalean ikusi zenutenez Josefina eta Milankak oso era ezberdinetan erantzun zuten. **Ba al dute ezer amankomunean?**

Zergatik uste duzu jendea gerra bat bizi ostean isildu egiten dela?

Erraza edo zaila iruditzen zaizue isiltzea?

Laburmetraian, Llavors proiektuko zenbait gaztek haien ikuspuntua azaltzen digute. **Antzera pentsatzen al duzu? Norekin zaude gutxi gora behera ados? Esaldiren batekin geratu al zarete?**

Musika ere emozioen materiala da. Himnoek identitatea eratzen dute etakohesioa eta talde baten parte izatearen sentimendua indartzen dute.

Erbesteratutako askok oroitzapenak deitzeko abesten zuten.

Ez ezazue **Sílvia Perez Cruz**-en **Corrandes d'exili** galdu:

http://www.youtube.com/watch?v=N4Bbx1_4Dgc

Una nit de lluna plena
tramuntàrem la Carena,
lentament, sense dir res...
Si la lluna feia el ple
també el féu la nostra plena.
L'estimada m'acompanya
de pell bruna i aire greu
(com una Mare de Déu
que han trobat a la muntanya).
Perquè ens perdoni la guerra,
que l'ensagna, que l'esguerra.
Abans de passar la ratlla,
m'ajec i beso la terra
i l'acaron amb l'espatlla.
A Catalunya deixí
el dia de ma partida
mitja vida condormida;
l'altra meitat vingué amb mi

per no deixar-me sense vida.
Avui en terres de França
i demà més lluny potser,
no em moriré d'enyorança
ans d'enyorança viuré.
En ma terra del Vallès
tres turons fan una serra,
quatre pins un bosc espès,
cinc quarteres massa terra.
«Com el Vallés no hi ha res.»
Que els pins cenneixin la cala,
l'ermita dalt del pujol;
i a la plana un tenderol
que batega com una ala.
Una esperança desfeta,
una recança infinita,
i una pàtria tan petita
que la somio completa

Guk historiaren garai honetara hurbiltzeko antzerkia autatu dugu, **[Las 13 Rosas]**, hain zuzen ere...

Literatura

1985. urtean [Jacobo García](#) kazetariak gaia ikertu bazuen ere, [Jesús Ferrero](#) idazlea izan zen “Las 13 Rosas” liburua (Siruela, 2003, [ISBN 84-7844-676-1](#)) idaztean haiei buruzko interesa berpiztu zuena. Urtebete beranduago 2004. urtean, Verónica Vigil eta José María Almela zuzendariak gertaeren inguruko dokumental bat zuzendu zuten, “Que mi nombre no se borre de la historia”, kondenatu baten azken hitzak familiari bidaltzen dion eskutitzean. Urte berean «Trece Rosas Rojas» (ez da fikzioa) agertu zen, [Carlos Fonseca kazetariarena](#) (Temas de Hoy, 2004, [ISBN 84-8460-361-X](#)). Bertan JSU-aren (Gazteria Sozialista Bateratuaren) berrantolatzeke saiakera eta 13 arrosen harrapaketa, atxiloteta eta exekuzioa dokumentatzen dira. 2006. urtean zehar [Ángeles López](#) idazle eta kazetariak “Martina, la rosa número trece” ([ISBN 84-322-9672-4](#))[1] kaleratu zuen. Martina Barroso-ren historia kontatzen du eta erdi nobela erdi kontaketa historikoa da. 2004ko urtarrilean Julián Fernández del Pozo-k “Homenaje a las Trece Rosas” poema idatzi zuen haien omenean.

Ikuskizunak

2005an [Arrieritos dantza taldeak](#) emakume hauen omenez egindako ikuskizuna aurkeztu zuen, “Las 13 Rosas” deitua. Arte Eszenikoen Max Sarietatik 2 jaso zituzten: koreografiarik onenaren saria eta dantsa ikuskizunik onenaren saria.

Filmografia

2004an, Verónica Vigil eta José María Almela-k p “Que mi nombre no se borre de la historia” pelikula produzitu eta zuzendu zuten. Filmean 13 arrosei gertatutakoak aztertu eta kontatzen dira, haien militantzia-lagunek lehen pertsona kontatuta.

2006an [Emilio Martínez Lázaro](#) Carlos López Fonseca-ren liburuan oinarritutako pelikula filmatzen hasi zen. Protagonistak Pilar López de Ayala, Verónica Sánchez eta Nadia de Santiago izan ziren, eta izenburua “Trece Rosas”.[2. Estreinaldia 2007ko urriaren 19an izan zen. Espainiako Zinema Akademiak Hollywoodeko Oscar sarietan Espainia ordezkatzeko hautagai izendatu zuen, baina ez zuen lortu Oscar sarietara joatea (El orfanato filma joan zen).]([2. Estreinaldia 2007ko urriaren 19an izan zen. Espainiako Zinema Akademiak Hollywoodeko Oscar sarietan Espainia ordezkatzeko hautagai izendatu zuen, baina ez zuen lortu Oscar sarietara joatea (El orfanato filma joan zen).]]

Poesía

Miguel Hernández: El herido

I

Por los campos luchados se extienden los heridos.

Y de aquella extensión de cuerpos luchadores salta un trigal de chorros calientes, extendidos en roncós surtidores.

La sangre llueve siempre boca arriba, hacia el cielo.

Y las heridas suenan, igual que caracolas, cuando hay en las heridas celeridad de vuelo, esencia de las olas.

La sangre huele a mar, sabe a mar y a bodega.

La bodega del mar, del vino bravo, estalla allí donde el herido palpitante se anega, y florece, y se halla.

Herido estoy, miradme: necesito más vidas.

La que contengo es poca para el gran cometido de sangre que quisiera perder por las heridas. Decid quién no fue herido.

Mi vida es una herida de juventud dichosa.

¡Ay de quien no esté herido, de quien jamás se siente herido por la vida, ni en la vida reposa herido alegremente!

Si hasta a los hospitales se va con alegría, se convierten en huertos de heridas entreabiertas, de adelfos florecidos ante la cirugía de ensangrentadas puertas.

II

**Para la libertad sangro, lucho, pervivo.
Para la libertad, mis ojos y mis manos,
como un árbol carnal, generoso y
cautivo, doy a los cirujanos.**

Para la libertad siento más corazones que arenas en mi pecho: dan espumas mis venas, y entro en los hospitales, y entro en los algodones como en las azúcenas.

Para la libertad me desprendo a balazos de los que han revolcado su estatua por el lodo.

Y me desprendo a golpes de mis pies, de mis brazos, de mi casa, de todo.

Porque donde unas cuencas vacías amanezcan,
ella pondrá dos piedras de futura mirada y hará que nuevos brazos y nuevas piernas crezcan en la carne talada.

Retoñarán aladas de savia sin otoño reliquias de mi cuerpo que pierdo en cada herida.

Porque soy como el árbol talado, que retoño:
porque aún tengo la vida.

Ongi pasatu al duzue gauza berriak ikasten? Baietz esper dugu!

Zorte on!

